

УДК 378. 14

**СТВОРЕННЯ ФАХОВОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ
ЯК УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Упатова І.П.

Комунальний заклад

«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

**СТВОРЕННЯ ФАХОВОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЯК УМОВА
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО
ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Упатова І.П.

У статті розкривається вплив фахового освітнього простору на підвищення ефективності навчально-виховного процесу в закладах освіти, який є могутнім засобом формування професійної майстерності студента, фундаментом для підготовки висококваліфікованих фахівців, конкурентоспроможних на ринку праці.

Ключові слова: освітньо-розвивальне середовище, фаховий освітній простір, науково-педагогічний комплекс, педагогічний континуум, мотивація педагогічної діяльності.

**СОЗДАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО
ПРОСТРАНСТВА КАК УСЛОВИЯ ПОВЫШЕНИЯ
ЭФФЕКТИВНОСТИ УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОГО
ПРОЦЕССА В УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ**

Упатова И.П.

В статье раскрывается влияние профессионального образовательного пространства на повышение эффективности учебно-воспитательного процесса в учреждениях образования, который является мощным средством формирования профессионального мастерства студента, фун-

даментом для підготовки висококваліфікованих спеціалістів, конкурентоспособних на ринку труда.

Ключевые слова: освітньо-розвиваюча середовище, професійне освітнє простір, науково-педагогічний комплекс, педагогічний континуум, мотивація педагогічної діяльності.

THE CREATION OF PROFESSIONAL EDUCATIONAL SPACE AS THE CONDITION OF INCREASING OF EDUCATIONAL PROCESS EFFICIENCY IN EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

Upatova I.P.

The article reveals the influence of professional educational space on the increasing of educational process efficiency in educational establishments that is the powerful means of students professional skills formation, the basis for highly-skilled specialists training who will be competitive on the labor -market.

Key words: educational developing environment, professional educational space, scientific pedagogical complex, educational continuum, motivation of teaching activity.

На сучасному етапі якісна освіта починає асоціюватись з володінням технікою роботи з інформацією, вдосконалення навичок самоосвіти, цілепокладання і мотивації власної діяльності. Тому саме зараз на порядок денний ставиться питання щодо створення освітньо-розвивального середовища в навчальному закладі не тільки для вихованців, учнів і студентів, а і фахового освітнього простору для педагогів.

На наш, погляд, сучасні тенденції розвитку суспільства вимагають від педагогічного закладу освіти створення такого освітнього простору, зокрема через науково-педагогічні комплекси, який дозволить максимально реалізувати освітні потреби кожної особистості. Такі освітні комплекси мають бути побудовані на засадах методології, в основі якої лежить низка новітніх системотворчих принципів: забезпечення наступності та перспективності між дошкільною, початковою, основ-

ною, старшою, вищою ланками освіти, принципу дитиноцентризму, соціального партнерства, відкритості, принципу індивідуалізації, диференціації і гуманізації освіти та виховання.

Останнім часом у науковій літературі досить часто використовуються поняття «освітнє середовище», «навчальний простір», «освітній простір», «педагогічне середовище» та ін. Інтерес, який виник до феномену простору в психолого-педагогічних науках пояснюється розробкою проблем особистісно орієнтованого навчання. Науковці С. Болдирєв, Є. Бондарєвська, М. Віленський, К. Воронцова, В. Гінецинський, Н. Крилова, Л. Лузіна, Є. Мещеряков, Н. Селиванова, В. Слободчиков, А. Тряпідина, О. Шумакова, В. Ясвин та інші по-різному трактують зазначені поняття.

Т. Жданко визначає освітній простір, як сукупність умов і факторів, пов'язаних між собою певним чином, що впливають на освіту людини, забезпечують реалізацію особистості в професії за допомогою самоактуалізації, самовдосконалення, самодіяльності. Автор вважає, що в такому просторі розгортаються життєво значимі ситуації та події, здійснюється педагогічна взаємодія, а формування фахівця як цілісної особистості здійснюється під впливом як специфічного простору, в якому він знаходиться, навчаючись у ВНЗ так і педагогічного процесу в освітньому просторі [2].

Структуру освітньо-професійного простору Т. Жданко характеризує як порядок взаємного розташування одночасно існуючих об'єктів і має включати наступні компоненти: *освітній* компонент (технології, методи, форми та засоби навчання); *дослідницький* компонент (проблемно-пошукова та експериментальна діяльність); фінансово-економічний компонент (матеріальна база, використання позабюджетних коштів); управлінський компонент, (управління установою, наявність висококваліфікованого кадрового складу); практичний компонент (наявність ефективних баз практик, пролонговані практики); професійний компонент (взаємодія з установами та організаціями, інтеграція студентів в установи і зворотний процес упровадження професійних кадрів у навчальний процес (створення системи партнерського співробітництва); проведення колективних творчих справ, конференцій, форумів з дослідження професійно-педагогічних проблем.

Мета статті полягає у висвітленні зазначеної проблеми, у контексті вимог до сучасного вчителя, в розкритті особливостей підготовки майбутніх учителів; виокремленні окремих шляхів, спрямованих на вирішення проблеми, пов'язаної з необхідністю виховання нової генерації педагогічних працівників.

Зазначимо, що проблема становлення професійної самосвідомості майбутнього педагога є одним з важливих аспектів вивчення професійного розвитку особистості у фаховому освітньому просторі Харківської гуманітарно-педагогічної академії, але освітньо-професійний (фаховий) простір розглядається нами не тільки як елемент педагогічної системи ВНЗ, який сприяє формуванню і професійному становленню особистості студента.

Під фаховим освітнім простором ми розуміємо цілісну динамічну відкриту систему, яка об'єднує педагогічні процеси дитячого навчального закладу, школи, позашкільних закладів та вищого навчального закладу, яка надає можливості для самореалізації кожної особистості. Така перспективна модель сучасного освітнього процесу забезпечить усім його суб'єктам рівні умови для отримання освіти, її безперервності, наступності всіх компонентів навчання.

До найважливіших завдань створюваного фахового освітнього простору ми відносимо:

- встановлення творчих зв'язків між науковими кафедрами ВНЗ, предметними комісіями шкіл, педагогічними працівниками ДНЗ;
- апробація авторських педагогічних моделей, концепцій, технологій та інших здобуттів вітчизняної і зарубіжної педагогіки;
- забезпечення зростання професійної компетентності педагогів, як умови ефективного розвитку особистості учнів, удосконалення навчально-виховного процесу;
- підвищення престижу педагогічної професії.

У рамках такої педагогічної співпраці (ДНЗ, школа, ВНЗ) педагогічний навчальний заклад може забезпечити науковий супровід створення експериментальних майданчиків, підручників, навчальних посібників, дидактичних засобів тощо.

У традиційній системі освіти реалізувати процес створення єдиного освітнього простору проблематично, оскільки саме заважає від-

сутність тісного зв'язку та наступності між різними ланками освіти, і тільки професійне розуміння педагогами необхідності педагогічної співпраці дає підстави для ствердження, що створення фахового освітнього простору це умова підвищення ефективності навчально-виховного процесу в закладах освіти.

Джерелом проблеми фахового середовища для майбутнього вчителя є не тільки система існуючих соціально-економічних колізій, що існують у нашій державі, а й, перш за все, необхідність якісної підготовки фахівця-педагога з вищою школою, який має риси, обов'язкові для педагога, але які недостатньо формуються в свідомості майбутнього вчителя вже зі студентських років, саме тому в дослідженнях українських учених (Е. Горбунь, Т. Тітова, Т. Ткачук, О. Тищенко) проблема становлення особистості майбутнього вчителя посідає особливе місце.

Досвід Харківської гуманітарно-педагогічної академії переконує, що формування фахового інноваційного простору вповні можливе і саме в ньому відбувається максимальна самореалізація педагогів і вихованців. Плідна співпраця академії з вищими навчальними закладами м. Харкова і України, Росії, Білорусі, Молдови, Польщі, Словачії та інших країн дає можливість знайомитися з актуальними педагогічними проблемами та шляхами їх вирішення. Такий позитивний фаховий простір сприяє ефективному становленню й розвитку майстерності всіх педагогів, які є його суб'єктами, дозволяє здійснювати якісну практичну підготовку майбутніх фахівців під час проходження різних видів педагогічної практики за основною і додатковою спеціальностями.

Як відомо, реалізація педагогічного континууму наступності покликана сприяти створенню умов і для здобуття безперервної фахової освіти.

На нашу думку, це можливо у разі створення фахового освітньо-розвивального простору, що передбачає: зміну організації і змісту освіти, оптимізацію кадрового забезпечення, комплексне вдосконалення професійної майстерності педагогів через опанування інноваційними видами діяльності.

На жаль, фахова стереотипність більшості педагогічних працівників стримує впровадження інновацій. Проведене діагностування серед освітян щодо їх готовності впроваджувати інноваційні методики

дозволило з'ясувати їхню різну міру мотивації до такої діяльності та різний творчий потенціал. Серед опитаних педагогів 98 % повністю згодні з основними положеннями певних інновацій, відзначили важливість опанування ними. Проте міру своєї теоретичної готовності до впровадження інноваційної технології відзначило вже 50 % опитаних, а до практичної реалізації готові лише 5 % опитаних.

Змінити стереотипність та шаблонність мислення педагога допоможе саме фаховий освітньо-розвивальний простір, який сприяє особистісному зростанню професійного рівня педагогічного працівника.

З метою формування педагога нової генерації і створення для підготовки сучасних фахівців розвивального фахового простору у Харківській гуманітарно-педагогічній академії працює навчально-науковий центр.

Основна ідея, на якій ґрунтується діяльність ННЦ, це реалізація свого власного потенціалу в процесі навчання, ознайомлення з ефективним педагогічним досвідом, формування умінь вести спостереження за діяльністю вчителів та учнів, виділяти головне, узагальнювати, виявляти цікаві методичні досягнення найкращих фахівців, аналізувати їх новації, на основі такого формувати і розвивати власний досвід.

Така освітньо-розвивальна фахова діяльність навчально-наукового центру є вагомим чинником зростання професійної компетентності, дозволяє спрямувати майбутніх фахівців на творчий пошук, розв'язання педагогічних проблем, здійснення самоосвіти і саморозвитку, розробку власних моделей педагогічного процесу. Діяльність ННЦ, до якої залучаються студенти (участь в конференціях, круглих столах, тренінгах, майстер-класах, творчих зустрічах) дозволить їм у майбутньому формувати свою педагогічну майстерність, розширити уявлення про педагогічний простір, шкільне життя, а головне – професію педагога.

З метою популяризації та вдосконалення фахової майстерності педагогів, ми залучаємо до співпраці фіналістів і переможців конкурсів «Вихователь року», «Учитель року». Перемоги в таких фахових конкурсах – результат кропіткої праці, безперервного самовдосконалення, прагнення до вершин професійного зростання.

Фахове освітнє середовище на основі взаємодії сім'ї, ДНЗ, початкової і середньої ланок освіти, ВНЗ дає змогу якнайкраще реалізувати

наступність між освітніми рівнями. Ми пропонуємо такі шляхи і засоби створення фахового освітньо-розвивального простору:

- проведення спільних науково-практичних конференцій, круглих столів, майстер-класів з актуальних питань педагогіки, психології, методики навчання та видання за їхніми результатами науково-методичних збірників;

- створення інноваційних науково-педагогічних проектів;

- спільна розробка програм, підручників, навчальних та науково-методичних матеріалів;

- здійснення експертної діяльності щодо підготовки навчальних програм, навчально-методичних посібників, розробок, рекомендацій тощо;

- створення творчих груп для проведення методичних заходів, спрямованих на розвиток творчих можливостей педагогів, вивчення, узагальнення і поширення педагогічного досвіду роботи кращих педагогічних та науково-педагогічних працівників, обміну досвідом (за потребою).

- організація роботи школи педагогічної майстерності з метою надання допомоги у професійному становленні та оволодінні професійною майстерністю вихователям дошкільного навчального закладу, учителям, науково-педагогічним працівникам ВНЗ;

- організація роботи школи «Робота з батьками»;

- організація творчих конкурсів, педагогічних фестивалів, панорам творчих занять тощо.

Таким чином, педагогічна співпраця закладів освіти дає можливість занурюватися в їхнє фахове середовище, створювати власний фаховий освітній простір як умову підвищення ефективності навчально-виховного процесу в закладах освіти і, що найголовніше, – працевлаштовувати випускників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воронцова К.В. Культурно-образовательное пространство лингвистического вуза: теоретические основы становления в современных условиях / К.В. Воронцова. – Н. Новгород: НГЛУ, 2005. – 104 с.